

ARAŞTIRMA**FIRAT ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
ÖĞRENCİLERİNİN TIP EĞİTİMİ VE MEZUNİYET
SONRASI HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ**

Yasemin AÇIK*, Ferdane OĞUZÖNCÜL**,
S. Aytaç POLAT***, Yüksel GÜNGÖR****,
Leyla GÜNGÖR*****

ÖZET

Bir ülkenin temel sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılmasında; mezuniyet öncesi tıp eğitiminin ülkenin ihtiyaçlarına göre planlanmasının önemini yanı sıra, öğrencilerin tıp eğitimi ve pratisyen hekimliğe bakış açısının da önemli yeri vardır. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi ve mezuniyet sonrası ile ilgili düşüncelerini saptamak amacıyla yapılan bu çalışmada; araştırmacılar tarafından hazırlanan ve genelde çoktan seçmeli sorulardan oluşan bir anket formu, tüm Tıp Fakültesi öğrencilerine uygulanmıştır. Fakültede öğrenim gören toplam 611 öğrencinin 488'ine ulaşılmış, cevaplılık oranı %79.9 olmuştur.

Çalışmaya alınan öğrencilerin yaş ortalaması 20.7 olup, %38.7'si kız, %61.3'ü erkektir. Tıp fakültesi öğrencilerin % 65.6'sının ilk tercihidir. Öğrencilerin %68.3'ü tıp fakültesini kendi isteği ile seçmiştir. %23.9'u tıp fakültesini seçtiği için pişman olduğunu belirtmiştir. %66.0'sı öğretim üyesi sayısının, %53.9'u öğretim üyelerinin bilgi ve becerisinin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Sınıf arttıkça öğretim üyesi sayısını ($P:0.0001$) ve ders sunum becerisini ($P:0.0001$) yetersiz bulma oranı da artmaktadır. Öğrencilerin %92.0'si mezuniyet sonrası dönemde uzmanlık eğitimi almayı, isterken, %1.8'i pratisyen hekim olarak kalmayı, %2.5'i hekimlik dışı bir işte çalışmayı düşündüklerini belirtmişlerdir. Uzmanlık eğitimi almak isteyen öğrencilerin %17.0'si mesleki yönden tatmin olmak için, %13.8'i kariyer yapmak için,

%13.6'si daha iyi itibar görmek ve daha iyi hizmet sunabilmek için, %11.4'ü daha iyi para kazanmak için uzmanlık eğitimi almak istediğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %32.6'sı Tıpta Uzmanlık Sınavı (TUS) için ek çalışma yaptıklarını belirtmişlerdir. %85.7'si ise TUS için tıp fakülteleri tarafından hazırlık kursu düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak; Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimine ve pratisyen hekimliğe bakış açısı olumsuzdur. Temel sağlık hizmetleri ve pratisyen hekimliği ön plana çıkaracak şekilde bir mezuniyet öncesi tıp eğitimi politikasının oluşturulması, öğrencilerin hem tıp eğitimine hem de pratisyen hekimliğe bakış açısını olumlu hale getirmeye katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıp Eğitimi, Mezuniyet Sonrası

GİRİŞ

Eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişiklik meydana getirme sürecidir (Ertürk S., 1984:12). Bu süreçte varılmak istenen hedefler toplumsal gerçeği, bireyi ve konu alanını temele almadan saptanırsa boşlukta kalır ve gerçekleşemez (Sönmez V., 1981:2-3). Bu nedenle bir ülkenin sağlık hizmetleri ve tıp eğitimi planlanırken, o ülkede en çok görülen, en fazla hastalık, ölüm, ekonomik kayıp ve iş gücü kaybına yol açan, yani o ülke için en önemli olan sağlık sorunları dikkate alınmalıdır. Ülkemizde tıp fakülteleri; ulusal sağlık sorunlarımızdan uzak, toplumda çok az görülen hastalıkların ayrıntılı olarak bilindiği, ileri derecede uzmanlık düzeyi gerektiren bilgilerle donatılmış ve tek amacı Tıpta Uzmanlık Sınavı (TUS)'ni kazanmak

* Doç.Dr., Fırat Üniv. Tıp Fak. Halk Sağlığı AD

** Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniv. Tıp Fak. Halk Sağlığı AD

*** Araşt. Gör. Dr. Fırat Üniv. Tıp Fak. Halk Sağlığı AD

**** Araşt. Gör. Dr. Fırat Üniv. Tıp Fak. Halk Sağlığı AD

***** Araşt. Gör. Dr. Fırat Üniv. Tıp Fak. Halk Sağlığı AD

olan öğrenciler yetiştirmektedir (Kılıç B.;1997:11-21). Tıp öğrencilerinin öğrenimleri süresince çalışacakları sistemin dışında ve toplumun sağlık sorunlarının uzağında tutulması, mezuniyet sonrasında ise süreç içinde oluşan yabancılaşma, meslekten soğumaya, çalışma alanlarından kaçmaya ve kimlik bunalımına yol açmaktadır (Topuzoğlu A.;1997:27-34).

Edinburg bildirisi tıp eğitiminin amacını "bütün toplumun sağlık düzeyini yükseltecek hekimler yetiştirmektedir." şeklinde tanımlamaktadır (The Edinburg Declaration.;1988). Edinburg Bildirgesi'ne göre başarılı bir tıp eğitimi için yapılması gerekenler; Uygun eğitim ortamı, ulusal sağlık gereksinimlerine uygun eğitim içeriği, hastalıkları önleyici ve sağlıklı geliştirici çalışmaların vurgulanması, yaşam boyu aktif eğitim, yeterliliğe dayalı eğitim, eğiticilerin eğitimi, bilim ve klinik uygulamaların entegrasyonu, multi disiplinler eğitim ve sürekli tıp eğitimi gibi başlıklar altında toplanmıştır (The Edinburg Declaration.;1988).

Tıp fakültesi sayısının her geçen gün hızla artması ve tıp eğitiminde standardizasyonun sağlanmaması önemli sorunlardan biridir. 2000 yılı verilerine göre ülkemizde 47 tıp fakültesi bulunmaktadır. Bu fakültelerin 39'u öğrenci almakta, 27 tanesi ise mezun vermektedir. Fakültelerin %58.9'unda (23 fakülte) entegre sistem, %23.0'ünde (9 fakülte) klasik sistem, %13.0'ünde (5 fakülte) entegre aktif sistem ve %5.1'inde (2 fakülte) aktif sistem ile eğitim verilmektedir (TTB Mezuniyet öncesi tıp eğitimi raporu 2000, Ankara). Ayrıca ülkemizde tıp fakültesi öğretim üyesi olmak için hiçbir aşamada eğitimi özellikleri aranmamaktadır. Birkaç yayın yapmak, tıbbi yayınları Türkçeye çevirecek kadar yabancı dil bilmek akademisyen olmak için yeterli bulunmaktadır. Oysa, öğretim üyelerinin, kendi uzmanlık alanlarında olduğu gibi tıp eğitimi alanında da yenilikleri izlemeleri ve uygulamaları gerekmektedir. Öğretim üyelerinin akademik kariyerlerinde eğitici ve pedagojik yeteneklerinin de değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Öğretim üyeleri için, öğretim metodları, ölçme ve değerlendirme, eğitim psikolojisi ve kişilerarası ilişkiler gibi konuları da içeren bir eğitici eğitimi zorunlu hale getirilmelidir.

Ülkemizin önemli sağlık sorunları birinci basamak sağlık hizmetleri ile önemli ölçüde çözümlenebilir sorunlardır. Bu nedenle, mezuniyet öncesi tıp eğitimi içerisinde sağlığın korunması, geliştirilmesi ve toplumda sık görülen hastalıkların tanı, tedavi ve takibi konusuna öncelik verilmelidir. Böylece büyük bir bölümü pratisyen hekimliğe başlayacak olan yeni mezunların, ülkemizin önemli sağlık sorunlarının çözümlenmesine, sağlık düzeyi göstergelerinin iyileştirilmesine ve "Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkındaki Kanun"un işlevsel hale getirilmesine büyük katkı sağlayacaklardır. Mezuniyet öncesi tıp eğitiminin planlanmasında, eğitimi alan kişilerin görüşlerinin alınmasının eğitimde hedefe ulaşmayı olumlu yönden etkileyeceği düşünülmektedir. Son dönemlerde gerek dünyada gerekse ülkemizde sıkça tartışılan bir konu olan mezuniyet öncesi tıp eğitimi konusunda Fırat

Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin düşüncelerini saptamak amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi ve mezuniyet sonrası ile ilgili düşüncelerini saptamak amacıyla yapılan bu çalışmada; F.Ü.Tıp Fakültesinde eğitim gören 611 öğrencinin 488'ine ulaşılmıştır. Cevaplılık oranı %79.9 olmuştur. Ulaşılamayan öğrenciler araştırmanın yapıldığı dönemde okula gelmemiş olan kişilerdir.

Konu ile ilgili literatür ışığında araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan ve genelde çoktan seçmeli sorulardan oluşan bir anket formu sınıflara dağıtılmış, gerekli ön açıklamalar yapıldıktan sonra, öğrencilerin doldurmaları beklenmiştir.

Elde edilen veriler SPSS programına kaydedilmiş, hata kontrolleri, tablolar ve istatistiksel analizler bu program aracılığıyla yapılmıştır. İstatistiksel analiz yöntemi olarak X² testi kullanılmıştır.

Araştırmanın uygulama bölümü 2001 yılı Şubat ayında yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya alınan öğrencilerin yaş ortalaması 20.74 (SD:2.27) olup, %38.7'i (189 kişi) kız, %61.3'u (299 kişi) erkektir.

Öğrencilerin bazı özelliklerine göre dağılımları Tablo 1'de ve cinsiyete göre tıp fakültesini tercih etme nedenlerinin dağılımı ise Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya alınan öğrencilerin bazı özellikleri

	Sayı	%
F.Ü.Tıp Fakültesine Geldiği İl		
Elazığ	185	37.9
Adana	68	13.9
Malatya	50	10.2
Diyarbakır	31	6.4
Gaziantep	16	3.3
Adıyaman	16	3.3
Diğer İller	122	25.0
Tıp Fakültesi Kaçınıcı Tercihi		
I.Tercih	320	65.6
II.Tercih	37	7.6
III.Tercih	24	4.9
İlk 3 Tercihi İçinde Olmayanlar	107	21.9
Barındığı Yer		
Ailesinin yanında	204	41.8
Arkadaşları ile özel evde	168	34.4
Devlet Yurdunda	69	14.1
Tek Başına Özel Evde	20	4.1
Akraba Yanında	17	3.5
Özel Yurtta	7	1.4
Misafirhanede	3	0.6

Tablo 2. Çalışmaya alınan öğrencilerin cinsiyete göre tıp fakültesini tercih etme nedenleri

Tercih Nedeni*	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kendi isteği	144	76.6	188	63.3	332	68.3
Aile isteği ve önerisi	41	21.7	89	30.0	130	26.7
Arkadaş önerisi	0	0	1	0.3	1	0.2
Rastlantısal	4	2.1	19	6.4	23	4.7
Toplam	189	38.9	297	61.1	486	100.0

* Cevap vermeyen 2 kişi değerlendirmeye alınmamıştır.

Arkadaş önerisi dışlandığında; $X^2=10,229$ $Sd=2$ $P=0,006$

Öğrencilerin %23.9'u (116 kişi) tıp fakültesine girdikten sonra pişman olduğunu, ifade etmiştir.

Çalışmaya alınan öğrencilerin sınıflarına göre tıp fakültesine girmiş olmaktan pişmanlık duyma durumlarının dağılımları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Çalışmaya alınan öğrencilerin sınıflarına göre tıp fakültesine girmiş olmaktan pişmanlık duyma durumlarının dağılımı

Sınıf	Pişman Olan		Pişman Olmayan		Kararsız		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. sınıf	7	6.0	66	26.4	23	1	9.3	9619.8
2. sınıf	24	20.7	36	14.4	36	33.3	96	19.8
3. sınıf	30	25.9	47	18.8	13	10.9	90	18.6
4. sınıf	19	16.4	35	14.0	15	12.6	69	14.2
5. sınıf	20	17.2	44	17.6	18	15.1	82	16.9
6. sınıf	16	13.8	22	8.8	14	11.8	52	10.7
Toplam	116	23.9	250	51.6	119	24.5	485	100.0

Cevap vermeyen 3 kişi değerlendirmeye alınmamıştır.

$X^2=36,908$ $Sd=10$ $P=0,0001$

Tıp Fakültesine girmiş olmaktan pişmanlık duyduğunu belirten öğrencilerin; %37.6'sı öğrenim süresinin uzun ve derslerin çok yoğun olması, %19.6'ı eğitimin yetersiz olması, %14.5'si verdiği emeğin karşılığını alamayacağı endişesi, %11.1'i tıp fakültesini sevmediği, %6.0'si doktorluk mesleğinin kendisine uygun olmadığı, %1.7'si ise evinden ayrıldığı için pişmanlık duyduğunu belirtmiştir.

Çalışmaya alınan öğrencilerin fakülte'deki derslere devam etme durumlarının dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Çalışmaya alınan öğrencilerin fakülte'deki derslere devam etme durumları

Devam Durumu	Teorik Dersler		Pratik Dersler	
	Sayı	%	Sayı	%
Düzenli olarak ederim	356	73.1	452	92.8
Düzensiz olarak devam ederim	79	16.2	26	5.4
Hiçbir derse girmem	1	0.2	1	0.2
Yoklama varsa derse girerim	51	10.5	8	1.6
Toplam	487	100.0	487	100.0

Cevap vermeyen 1 kişi değerlendirmeye alınmamıştır.

Öğrencilerin %93.4'ü (456 kişi) tıp eğitiminin parasız olması, %3.1'i paralı olması gerektiğini belirtirken, %3.5'i bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Tıp eğitiminin parasız olması gerektiğini belirten öğrencilerin %44.3'ü (202 kişi) fırsat eşitliğini ortadan kalkmaması, %16.5'i (75 kişi) ailelere maddi yük getirmemesi, %15.1'i (69 kişi) tıp

fakültesine gelen öğrencilerin belirli bir zeka seviyesine sahip olması gerektiği, %4.4'ü (20 kişi) eğitimin kalitesinin düşmemesi için ve %9.4'ü (43 kişi) ise diğer nedenlerle tıp eğitiminin parasız olması gerektiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %10.3'ü (47 kişi) bu soruyu yanıtlamamıştır. Çalışmaya alınan öğrencilerin %53.0'ü (255 kişi) tıp eğitimi sırasındaki derslerin sadece yazılı sınavla, %1.9'u (9 kişi) sadece sözlü sınavla, %32.0'si (154 kişi) hem yazılı hem de sözlü sınavla, %12.5'i (60 kişi) komite usulü sınavla, %0.6'ı (3 kişi) ise pratik ağırlıklı sınavla değerlendirilmesini istediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin %65.7'si (318 kişi) yazılı sınavlarda çoktan seçmeli soruları tercih ettiklerini ifade ederken, %7.4'ü (36 kişi) test, %4.1'i (20 kişi) doğru yanlış, %1.3'ü (6 kişi) boşluk doldurma, %2.1'i (10 kişi) klasik ve %19.4'ü (94 kişi) karma (tüm soru türlerini içeren) soruları tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Çalışmaya alınan öğrencilerin %81.2'si (396 kişi) fakülte eğitimi sırasında aldıkları derslerin sınavlarına hazırlanırken kendi notlarından, %13.7'si (67 kişi) arkadaşlarının notlarından, %2.3'ü (11 kişi) satılan ders notlarından, %1.4'ü (7 kişi) test kitaplarından, %1.4'ü (7 kişi) ise ders kitaplarından yararlandıklarını belirtmiştir.

Öğrencilerin sınıflarına göre fakülte'deki öğretim üyelerinin sayısını yeterli bulma durumuna göre dağılımı Tablo 5'te ve öğretim üyelerinin vermiş oldukları pratik ve teorik dersleri içerik ve sunum becerileri yönünden yeterli bulma durumlarına göre dağılımları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5. Çalışmaya alınan öğrencilerin sınıflarına göre öğretim üyelerini sayıca yeterli bulma durumları

Sınıf	Öğretim Üye Sayısı Yeterli Bulma Durumu							
	Yeterli		Yetersiz		Kararsız		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.sınıf	28	31.5	40	44.9	21	3.6	89	100.0
2.sınıf	27	29.0	48	51.6	18	19.4	93	100.0
3. sınıf	12	13.6	63	71.6	13	14.8	88	100.0
4.sınıf	4	5.8	59	85.5	6	8.7	69	100.0
5.sınıf	11	13.4	61	74.4	10	12.2	82	100.0
6.sınıf	7	13.5	41	78.8	4	7.7	52	100.0
Toplam	89	18.8	312	66.0	72	15.2	473	100.0

Cevap vermeyen 15 kişi değerlendirmeye alınmamıştır.
 $\chi^2=47.245$ Sd=10 P=0,0001

Tablo 6. Çalışmaya alınan öğrencilerin sınıflarına göre öğretim üyelerinin vermiş oldukları pratik ve teorik dersleri içerik ve sunum becerileri yönünden yeterli bulma durumları

Sınıf	Öğretim Üyelerini Sunum Becerilerini Yeterli Bulma							
	Yeterli		Yetersiz		Kararsız		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.sınıf	48	50.0	20	20.8	28	29.2	96	100.0
2.sınıf	16	17.0	48	51.1	30	31.9	94	100.0
3. sınıf	16	17.6	49	53.8	26	28.6	91	100.0
4.sınıf	9	13.0	46	66.7	14	20.3	69	100.0
5.sınıf	10	12.2	56	68.3	16	19.5	82	100.0
6.sınıf	2	3.8	42	80.8	8	15.4	52	100.0
Toplam*	101	20.9	261	53.9	122	25.2	484	100.0

*Cevap vermeyen 4 kişi değerlendirmeye alınmamıştır.
 $\chi^2=90.573$ Sd=10 P=0.0001

Çalışmaya alınan öğrencilerin %92.0'si (448 kişi) mezuniyet sonrası dönemde uzmanlık eğitimi almayı, %1.8'i (9 kişi) pratisyen hekim olarak kalmayı, %2.5'i (12 kişi) hekimlik dışı bir işte çalışmayı düşündüğünü belirtirken, %3.7'si (48 kişi) henüz gelecekle ilgili bir planının olmadığını belirtmiştir.

Uzmanlık eğitimi almak isteyen öğrencilerin; %34.4'ü (154 kişi) tek dalda branşlaşmak ve daha fazla bilgi sahibi olmak için, %17.0'si (76 kişi) mesleki yönden tatmin olmak için, %13.8'i (62 kişi) kariyer yapmak için, %13.6'ü (61 kişi) daha iyi itibar görebilmek ve daha iyi hizmet verebilmek için, %11.4'ü (51 kişi) daha çok para kazanmak için, %0.2'i (1 kişi) ise kırsal alanda çalışmamak için uzmanlık eğitimi almak istediklerini belirtmişlerdir. %9.6'sı (43 kişi) ise herhangi bir sebep belirtmeksizin uzmanlık eğitimi almayı istediğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin %41.4'ü (202 kişi) mezun olduktan sonra Üniversite hastanesinde, %22.7'si (111 kişi) herhangi bir hastanede, %11.3'ü (55 kişi) özel hastanede, %8.2'si (40 kişi) kamu hastanesinde, %6.3'ü (31 kişi) muayenehanede, %2.5'i (12 kişi) sağlık ocağında çalışmak istediğini belirtirken, %7.6'sı (37 kişi) kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Çalışmaya alınan öğrencilerin %36.5'i (178 kişi) fakültede aldıkları eğitimin pratisyen hekimlik için,

%63.5'i (310 kişi) ise Tıpta Uzmanlık Sınavı için yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Öğrencilerin %4.5'i (22 kişi) uzmanlık eğitiminin paralı olması gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %28.7'si (140 kişi) Tıpta Uzmanlık Sınavının uygun bir seçme sınavı olmadığını ifade etmiştir. Tıpta Uzmanlık Sınavı için ek çalışma yaptıklarını söyleyenlerin oranı ise %32.6 (159 kişi) dir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %85.7'si (413 kişi) Tıpta Uzmanlık Sınavı için Tıp Fakülteleri tarafından hazırlık kursları düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kız öğrencilerin en çok tercih ettikleri 3 uzmanlık dalı sırasıyla; pediatri (%21.3; 40 kişi), kadın doğum (%21.3; 40 kişi) ve kardiyojoloji (%13.8; 26 kişi) iken, erkek öğrencilerin en çok tercih ettikleri 3 uzmanlık dalı sırasıyla; pediatri (%17.9; 52 kişi), kardiyojoloji (%17.6; 51 kişi) ve dahiliye (%12.8; 37 kişi)'dir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerinin uzmanlık eğitimi almak isteme nedenlerine göre dağılımları Tablo 7'de verilmiştir.

Öğrencilerin %61.4'ü (297 kişi) tıp eğitimi sırasında aldığı pratik derslerin, %38.5'i (185 kişi) ise teorik derslerin mesleki bilgi ve becerisini karşılamayacak düzeyde yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

"Bir ülkenin en önemli sağlık düzeyi ölçütleri nelerdir?"

Tablo 7. Çalışmaya alınan öğrencilerden uzmanlık eğitimi almak isteyenlerin uzmanlık eğitimi tercih etme nedenlerine göre dağılımları

Tercih Nedeni	Sayı	%	
Maddi açıdan tatmin olmak	(n:488)	142	29.1
Tek branşta uzmanlaşmak	(n:488)	138	28.3
Daha iyi hekimlik yapmak	(n:488)	184	37.7
Bu uzmanlık dalını sevmek	(n:488)	310	63.5
Akademik kariyer yapmak	(n:488)	144	29.5
Pratisyen hekimliğin önemsiz olması	(n:488)	75	15.4
Mesleki açıdan tatmin olmak	(n:488)	151	30.9
Manevi açıdan tatmin olmak	(n:488)	150	30.7
Toplumun uzmanlara güven duyması	(n:488)	94	19.3
Serbest çalışma olanağının olması	(n:488)	89	18.2
İşsiz kalmamak	(n:488)	33	6.8
Diğer nedenler	(n:488)	14	2.9

konusunda öğrencilerin %11.1'i (54 kişi) yeterli, %17.4'ü (85 kişi) yetersiz bilgiye sahip iken, %56.1'i (274 kişi) yanlış bilgi sahibidir. Öğrencilerin %0.8 (4 kişi) bu konu hakkında bilgisi olmadığını ifade etmiş ve %14.5 (71 kişi) soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

TARTIŞMA

Tıp fakültesi eğitimi sırasında öğrencilerin önemli bir kısmı (%41.8) ailesinin yanında veya arkadaşları ile birlikte özel evde (%34.4) kalmaktadır. Özel ya da devlet yurdunda kalma oranı düşüktür (Tablo 1). Köksal ve arkadaşlarının çalışmasına göre öğrencilerin %43.6'sı aile veya akraba yanında, %21.6'sı devlet ya da özel yurtlarda, %11.7'si tek başına özel evde, %19.9'u ise arkadaşları ile bir özel evi paylaşarak barınmaktadırlar (Köksal S.;1999:251-258). Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin büyük bir kısmı Elazığ ya da Elazığ'a 90 km uzaklıkta olan Malatya ilinden gelmiş olmaları nedeniyle büyük oranlarda aile yanında kalınmaktadırlar.

Çalışmaya alınan öğrencilerin büyük bir kısmı (%31.7) tıp fakültesini kendi isteği dışında girmiştir (Tablo 2). Köksal ve arkadaşlarının Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış oldukları bir çalışmaya göre; öğrencilerin %62.3'ü kendi isteği ile, %27.9'u ailesinin isteği ile, %8.7'si rastlantısal olarak tıp fakültesini seçmişlerdir (Köksal S.;1999:251-258). Çan ve arkadaşlarının Karadeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde yapmış oldukları bir çalışmaya göre ise öğrencilerin %72.3'ü tıp fakültesini kendi isteği ile seçmiştir (Çan G.;1997:246-251). Çeşitli çalışmalardan elde edilen veriler öğrencilerin büyük bir kısmının tıp fakültesine kendi isteği dışında (aile isteği, rastlantısal, arkadaş önerisi gibi) girdiğini göstermektedir.

Öğrencilerin %23.9'u tıp fakültesine girdikten sonra pişman olduğunu belirtmiştir. Pişman olma oranı 3. sınıfta en yüksek düzeye çıkmaktadır (Tablo 3; p=0.0001). Köksal ve arkadaşlarının yapmış olduğu bir çalışmaya göre öğrencilerin %27.2'si tıp fakültesine girdikten sonra pişmanlık duyduğunu, %40.4'ü pişmanlık duymadığını, %22.4'ü ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir (Köksal S.;1999:251-258). Tıp fakültesine girdikten sonra pişman olma; mesleğin icrası esnasında motivasyon

eksikliği ya da iş doyumunun olmaması gibi sonuçlar doğurabilir.

Öğrencilerin çok az bir kısmı (%3.1) tıp eğitiminin paralı olması gerektiğini ifade etmiştir. Köksal ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada öğrencilerin %11.7'si tıp eğitiminin paralı olması gerektiğini belirtmiştir (Köksal S.;1999:251-258). Tıp eğitiminin paralı olması; zaten şimdi bile ailelere önemli düzeyde maddi yük getiren bu okullara sadece parası olanların gitmesi nedeniyle fırsat eşitliği ortadan kalkacak, tıp fakültesinde okumak isteyen başarılı, fakat maddi imkansızlığı olan kişilerin fakülteye girmesi engellenecek, Maddi imkanı olan kişilerin satın aldığı bir eğitim hakkına bürünerek, kalitenin düşmesine yol açacaktır.

Çalışmaya alınan öğrencilerin %73.1'i teorik derslere, %92.8'i pratik derslere düzenli olarak devam ettiklerini belirtmişlerdir. (Tablo 4). Köksal ve arkadaşlarının yapmış olduğu bir çalışmaya göre öğrencilerin %60.1'i teorik derslere, %90.4'ü pratik derslere düzenli olarak katılmaktadır (Köksal S.;1999:251-258). Bizim çalışmamızda öğrencilerin derslere düzenli olarak katılma oranı daha yüksek çıkmıştır. Elazığ ilinde sosyal aktivitelerin azlığı, öğrencilerin gidebilecekleri yerlerin fazla olmaması ya da derslerde sıkı bir şekilde yoklama yapılması derslere devamı arttırmış olabilir.

Öğrencilerin %96.9'u fakülte'deki derslerin sınavlarına hazırlanırken ders notlarından (kendi notları, arkadaş notları ya da satılan ders notları gibi) yararlanmaktadır. Köksal ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmaya göre; öğrencilerin %33.1'i Türkçe kitaplardan, %31.9'u kendi notlarından, %20.1'i satılan notlardan, %9.6'sı yabancı kitaplardan ve %5.2'si test kitaplarından hazırlanmaktadır (Köksal S.;1999:251-258). Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin hemen hepsi ders notlarından sınava hazırlanmaktadır. Bu da öğrencilerin araştırmacılığa teşvik edilmemeleri ve ders notlarıyla yetinilmesi nedeniyle olaylara ya da sağlık sorunlarına bakış açılarının daralmasına, kendilerine hocaları tarafından verilenler çerçevesinde hareket ederek kendilerini gerek mesleki açıdan gerekse bireysel açıdan geliştirmelerini engelleyici sonuçlar doğuracaktır.

Öğrencilerin büyük bir kısmı tıp eğitimi sırasındaki derslerin sınavlarında (% 85.0'i) tek başına yazılı sınav ya da hem yazılı hem de sözlü sınav birlikte olmasını tercih etmişlerdir. Öğrencilerin yazılı sınavlarda en çok tercih ettiği soru tipi (%67) "çoktan seçmeli test" sorularıdır. Köksal ve arkadaşlarının çalışmasında öğrencilerin %27.3'ü sadece yazılı sınav, %3.7'si sadece sözlü sınav, %69.0'u hem yazılı hem de sözlü sınav olmasını tercih etmektedir. Öğrencilerin sınavlardaki soru tipi tercihlerine bakıldığında %59.6'sı çoktan seçmeli, %14.3'ü klasik tip, %13.3'ü boşluk doldurma ve %12.7'si doğru-yanlış tip soru tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Köksal S.;1999:251-258).

Çalışmaya alınan öğrencilerin %28.1'fakültede verilen teorik derslerin, %12.9'u pratik derslerin bilgi ve becerisini karşılayacak düzeyde yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Çan ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmaya göre öğrencilerin %29.0'u fakültede verilen teorik eğitimin, %34.0'ü fakültede verilen pratik eğitimin yeterli olduğunu ifade etmişlerdir (Çan G.;1997:246-251). Her iki çalışmadan elde edilen veriler öğrencilerin tıp eğitimi esnasında aldıkları teorik ve pratik eğitimden memnun olmadıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin sadece %18.8'i öğretim üyesi sayısını, % 20.9'u ise öğretim üyelerinin verdiği pratik ve teorik derslerin içerik ve sunum becerileri yönünden yeterli olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin eğitim gördüğü sınıf arttıkça öğretim üyelerinin verdiği pratik ve teorik derslerin içerik ve sunum becerileri yönünden yeterli olduğunu düşünme oranı azalmakta ve 6. sınıfta %3.8'e düşmektedir (Tablo 5, p=0.0001 ve Tablo 6, p=0.0001). Arda'nın Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyeleri üzerinde yapmış olduğu bir çalışmaya göre; öğretim üyelerinin %79.3'ü eğitimde karşılaşılan sorunların çözümünde yardımcı olarak "Eğitici Formasyonu" kursunun düzenlenmesinin yararlı olacağını belirtmiştir (Arda B.;1997:49-50). (Elde edilen veriler hem öğretim üyeleri hem de öğrencilerin fakültede verilen eğitimin kalitesinde bir takım sorunlar olduğunu inancında olduğunu düşündürmektedir).

Çalışmaya alınan öğrencilerin sadece %1.8'i tıp fakültesinden mezun olduktan sonra pratisyen hekimlik yapmak istediğini belirtirken, %92.0'si uzmanlık eğitimi almak istediğini ifade etmiştir. Köksal ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmaya göre öğrencilerin %89.6'sı mezuniyet sonrası uzmanlık eğitimi almak istediklerini belirtmiştir (Köksal S.;1999:251-58). Kasapoğlu 1988 yılında yapmış olduğu bir çalışmada uzmanlık eğitimi yapmak isteyenlerin oranını %93.5, (Kasapoğlu A.;1992), Bakır 1993 yılında yapmış olduğu bir çalışmada %93 (Bakır B.;1994:63-67) olarak saptamıştır. Yapılan tüm çalışmalarda elde edilen veriler ülkemizde tıp eğitimi alan öğrencilerin hemen hepsinin uzmanlık yapmak istediğini, pratisyen hekimliğin fazla tercih edilmediğini göstermektedir. Bu da ülkemizin önemli sağlık sorunlarının çözümlenmesinde kilit rol oynayan pratisyen hekimlerin mezuniyet öncesi eğitimlerinin uzmanlığa endekslediğini ve ülkemiz gerçeklerine uygun eğitim verilmediğini göstermektedir.

Öğrencilerin %41.4'ü üniversite hastanesinde, % 11.3'ü özel hastanede, %22.8'i herhangi bir hastanede çalışmak isterken, sağlık ocağında çalışmak isteyenlerin oranı sadece %2.5'tir. Köksal ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmaya göre öğrencilerin %47.9'u üniversite hastanesinde, %19.6'sı özel hastanede, %12.1'i muayenehanede, %11.3'ü kamu hastanesinde, % 1.5'i sağlık ocağında çalışmak istemiştir (Köksal S.;1999:251-258). Elde edilen bulgular öğrencilerin mezun olduktan sonra sağlık ocaklarında çalışmak istemediklerini göstermektedir. Bu da eğitim sistemi ve sağlık politikamızın ülkemiz ihtiyaçlarına uygun yapılandırılmamasından kaynaklanmaktadır.

Fakülteden aldıkları eğitimin pratisyen hekimlik için yetersiz olduğunu söyleyen öğrenci oranı %37.2 iken, TUS için yetersiz olduğunu düşünen öğrenci oranı %69.9'dur. Köksal ve arkadaşlarının çalışmasına göre öğrencilerin %68.9'u pratisyen hekimlik için, %76.7'si ise Tıpta Uzmanlık Sınavı için aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir (Köksal S.;1999:251-258). Bizim çalışmamızda, aldıkları eğitimin pratisyen hekimlik için yetersiz olduğunu düşünen öğrenci sayısı Köksal ve arkadaşlarının çalışmasına göre daha azdır.

Öğrencilerin yaklaşık üçte biri TUS'un uygun bir seçme sınavı olmadığını ifade etmiştir. Köksal ve arkadaşlarının çalışmasına göre öğrencilerin %49.5'i TUS'un uygun bir seçme sınavı olmadığını belirtmiştir (Köksal S.;1999:251-258). TUS mezuniyet öncesi ve sonrası tıp eğitiminde öğrencilerin alacağı bilgi türünü etkileyen, yönlendirici bir sınavdır. TUS sınavında çıkan sorular birinci basamak sağlık hizmetlerine yönelik değildir. Oysa birinci basamak sağlık hizmetlerine yönelik soru sayısı önemli düzeyde olsa, adaylar bu yönde çalışacak sınavı kazanmasa da uygulama alanındaki bilgilerini arttıracaktır (İnandı T.;1996:65-66).

Çalışmaya alınan öğrencilerin büyük bir kısmı (%18.9'u) pediatri, (%15.8'i) kardiyoloji ve (%11.3'ü) kadın hastalıkları ve doğum anabilim dallarında uzmanlaşmak istediklerini ifade etmişlerdir. Kız öğrencilerin en çok uzmanlaşmak istedikleri 3 branş; Pediatri (%21.3), Kadın Hastalıkları ve Doğum (%13.8) ve Kardiyoloji (%13.8)'dir. Erkek öğrencilerin ise en çok tercih ettikleri 3 branş; Pediatri (%17.9), Kardiyoloji (%12.8) ve Dahiliye (%12.8)'dir. Köksal ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmaya göre erkek öğrenciler en fazla (%14.5) İç Hastalıkları, Kız öğrenciler ise en fazla (%20.1) Kadın Hastalıkları ve Doğum uzmanlığı yapmak istemektedir (Köksal S.;1999:251-258). Çan ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmaya göre öğrencilerin %32.1'i dahiliye, %18.8'i Cerrahi dallardan biri, %18.5'i kadın hastalıkları ve doğum, %17.7'si Pediatri dalında uzmanlaşmak istemektedir (Çan G.;1997:246-251). Öğrencilerin branş tercihlerini; o branşın toplumda popülaritesi ve ekonomik açıdan getirisi etkilemektedir. Ayrıca staj yaparken en fazla sevindikleri, yararlandıklarını düşündükleri dallar da tercih edilmektedir.

Öğrencilerin büyük bir kısmı maddi açıdan tatmin

olmak, tek branşta uzmanlaşmak, daha iyi hekimlik yapmak ve pratisyen hekimliğin toplumda önemsenmemesi nedeniyle tek branşta uzmanlaşmak istediklerini belirtmişlerdir (Tablo 7). Köksal ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmaya göre öğrencilerin %21.5'i maddi açıdan tatmin olmak için, %14.5'i tek branşta uzmanlaşmak için, %13.1'i daha iyi hekimlik yapmak için, %10.2'si akademik kariyer yapmak için, %8.3'ü pratisyen hekimliğin önemsiz oluşu, %2.1'i uzman hekimlere toplumun güven duyması nedeniyle uzmanlaşmak istediklerini belirtmişlerdir (Köksal S.;1999:251-58). Çan ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmaya göre öğrencilerin; %55.3'ü mesleki kariyer, %50.3'ü ekonomik nedenler, %49.0'u manevi tatmin, %42.3'ü sosyal statü nedeniyle uzmanlık yapmak istediklerini belirtmişlerdir (Çan G.;1997:246-251). Elde edilen veriler öğrenciler arasında pratisyen hekimliğin prestijinin iyi olmadığı şeklinde bir kanının olduğunu göstermektedir. Tıp eğitimi süresince birinci basamak sağlık hizmetlerinin önemi ve gerekliliğinin vurgulanması bu düşünceleri olumlu olarak değiştirebilir.

Sizce bir ülkenin en önemli sağlık düzeyi ölçütleri nelerdir? Sorusuna öğrencilerin %56.1'inin yanlış cevap vermiş olması, %0.8'i bilmediğini ifade etmesi ve %14.5'inin bu soruya yanıt vermemiş olması eğitim sistemimizin pratisyen hekim yetiştirmekten uzak, toplumda seyrek görülen ve uzmanlık gerektiren uç bilgilere göre planlandığını düşündürmektedir.

Sonuç olarak; Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri tıp eğitimi sırasında almış oldukları teorik ve pratik eğitim ile öğretim üyelerinin ders sunum becerilerini yetersiz bulmaktadırlar. Mezuniyet sonrası dönemde ise maddi açıdan tatmin olmak, pratisyen hekimin toplumda önemsenmemesi gibi nedenlerle herhangi bir dalda uzmanlaşmayı ve pratisyen hekimlik yapmamayı düşünmektedirler. Tüm bu sorunların çözümlenmesi amacıyla; gerek mezuniyet öncesi gerekse mezuniyet sonrası eğitimde temel sağlık hizmeti sunumunun önemini vurgulayan bir eğitim sistemi benimsenmelidir. Pratisyen hekimliği özendirici; daha fazla ücret, birinci basamakta sık görülebilecek sağlık sorunlarının tanı ve tedavisinde kullanılabilecek tanı olanaklarının sağlanması gibi bazı iyileştirici önlemlerle birlikte birinci basamakta çalışmayı özendirici politikalar izlenmelidir. Ayrıca tıp fakültesi öğretim üyeleri için eğitici eğitimi kursları zorunlu

hale getirilmeli ve tüm fakültelerde kullanılabilecek standart bir eğitim sistemi planlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Ertürk S (1984). Eğitimde "Program "Geliştirme. Meteksan Ltd. Şti. Ankara,s:12.

Sönmez V (1981). Eğitimde Hedef Yazma. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara, s:2-3.

Kılıç B, Sayek İ. (1997)Türkiye'de Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitiminde Varolan Durum. Toplum ve Hekim.;12(79):11-21.

Topuzoğlu A, Aksakoğlu G, Kılıç B. (1997)Tıp Eğitimi Açısından Türkiye'nin Sağlık Öncelikleri. Toplum ve Hekim.;12(79):27-34.

The Edinburg Declaration (1988), World Conferans on Medical Education, Blackwood Pillans and Wilson, Edinburg.

TTB Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu (2000), Ankara.

Köksal S, Vehid S, Tunçkale A, Çerçel A, Erginöz E, Kaypmaz A, Sipahioğlu F, Özbal AN. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tıp Eğitimi ve Mezuniyet Sonrası İle İlgili Tutumları. Cerrahpaşa Tıp Dergisi. 199;30(4):251-258.

Çan G, Kapucu M, Türk H. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesinden Mezun Olacak Öğrencilerin Gelecek Kaygıları. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi. 2000;17(4):246-251.

Arda B.(1997) Tıp Eğitiminde Önemli Öğelerden Birisi: Eğiticinin Eğitimi. Toplum ve Hekim.;12(79):49-50.

Kasapoğlu A. (1992)Tıp Eğitimi; Uygulamalı ve Sosyolojik bir araştırma. A.Ü.Basımevi, Ankara.

Bakır B.(1994) Bir tıp fakültesi öğrencilerinin mezuniyet sonrası beklentileri. Toplum Hekim;9:63-67.

İnandı T, Güraksın A. (1996)TUS ve Tıp Eğitimine Etkileri. Toplum ve Hekim;11(73):65-66.